

Titel: Journalen DD

Citation: "Journalen DD", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K17*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2000 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-dd-txr-shoot-id6d283d93-3ae2-4183-a515-857b579701e2.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K17

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredegørelse

1. Manuskriptbeskrivelse 357
2. Datering og kronologi 359
3. Indhold 364

1. Manuskriptbeskrivelse

Journalen DD har oprindeligt været »En i Kvart indbundet Bog, mærket D.D.«,^{*} beskrevet både forfra og bagfra. Det oprindelige bind og tre blade er i dag gået tabt, kun bindets ryg er bevaret. I de tilfælde, hvor blade mangler, findes optegnelsernes ordlyd indirekte overleveret i H.P. Barfods udgave *Af Søren Kierkegaards Efterladte Papirer (EP)*^{*} og i et enkelt tilfælde i Barfods afskrift (*B-afskrift*).^{*} I syv tilfælde, hvor hverken manuskriptet er bevaret eller teksten overleveret, findes optegnelserne registreret i Barfods fortegnelse over SKs efterladte papirer (*B-fort.*).^{*} Af de oprindelige 49 beskrevne blade findes de 46 bevaret i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kongelige Bibliotek.

- DD 1 Journalen skrevet forfra.
32 blade i 4°.^{*}
Bladene, der nu er løse, er pagineret 1-16, 19-36, 39-40 og 43-69. Sidste side er upagineret. S. [17]-[18], [37]-[38] og [41]-[42] mangler.
Papir: svært, ribbet; vandmærke: en lilje samt bogstaverne C & I Honig.
Tresidet sprængt grønt snit. Mål: 189 x 241 mm.^{*} Af s. 7-8 er bladets øverste hjørne bortklippet. Af s. 13-14 er bladets yderspalte bortklippet på nær en lille rest fornedet. Af s. 33-34 har nederste halvdel været bortklippet, men er siden blevet limet sammen med bladet. Af s. 43-44 findes kun et stykke af den nederste tredjedel bevaret, resten er revet og klippet bort. Af s. 47-48 øverst er et mindre stykke af inderspaltten bortklippet.
Bladene er foldet på langs; inderspaltten rummer tekst, yderspaltten tilføjelser. Sidste side er ubeskrevet. I yderspaltten nederst på s. 1 findes en rest af en indklæbet lap.
Håndskriften er omhyggelig og overvejende let læselig; enkelte steder er blækket afbleget.
En del korrektioner.
I yderspaltten på s. 56 har oprindeligt været fastklæbet følgende, der nu er løst indlagt:
1.2 1 blad i 8° med en uregelmæssigt afrevet og beklippet kant.
Papir: blåligt post-velin; vandmærke: [J Wha]tman [183]7. Mål: 107 x 197 mm.
Bladets bagside er ubeskrevet.
Tre korrektioner.
(Pap. II A 286) (Pap. II A 71-339)

1

- 2 Journalen skrevet bagfra.
Overskrift: »Striden mellem den gamle og den / nye Sæbekielder / heroisk-patriotisk-cosmopolitisk-philan- / tropisk-fatalistisk Drama / i flere Optrin«.
4 blade + 10 sammenhæftede blade, i alt 14 blade i 4°. Ryggen af det oprindelige bind er bevaret.
Bladene er pagineret 1-25 med blyant på hver anden side (højresiderne). Første blad og sidste side er upagineret.
Papir: svært, ribbet; vandmærke: en lilje samt bogstaverne C & I Honig.
Tresidet sprængt grønt snit. Mål: 189 x 240 mm. Farveløs hæftesnor. Forrest og bagest i sammenhæftningen findes rester efter afklippede blade.
Bladene er foldet på langs; inderspaltten rummer tekst, yderspaltten få tilføjelser. De to første blade har tillige spor efter foldning på tværs. Teksten slutter midt på s. 25. Første og sidste side er ubeskrevet.
S. [1a] har følgende bemærkning og titel skrevet hen over hele siden: »Da den

valgte Titel paa Stykket synes at indeholde et utidigt Coquetterie skal / det hedde. / Den altomfattende Debat af Alt imod Alt / ell. / Jo galere jo bedre. / Af Een endnu levendes Papirer / mod hans Villie udgivet / af / S. Kierkegaard.« Håndskriften er omhyggelig og let læselig; enkelte understregninger med rødt blæk.

En del korrektioner.

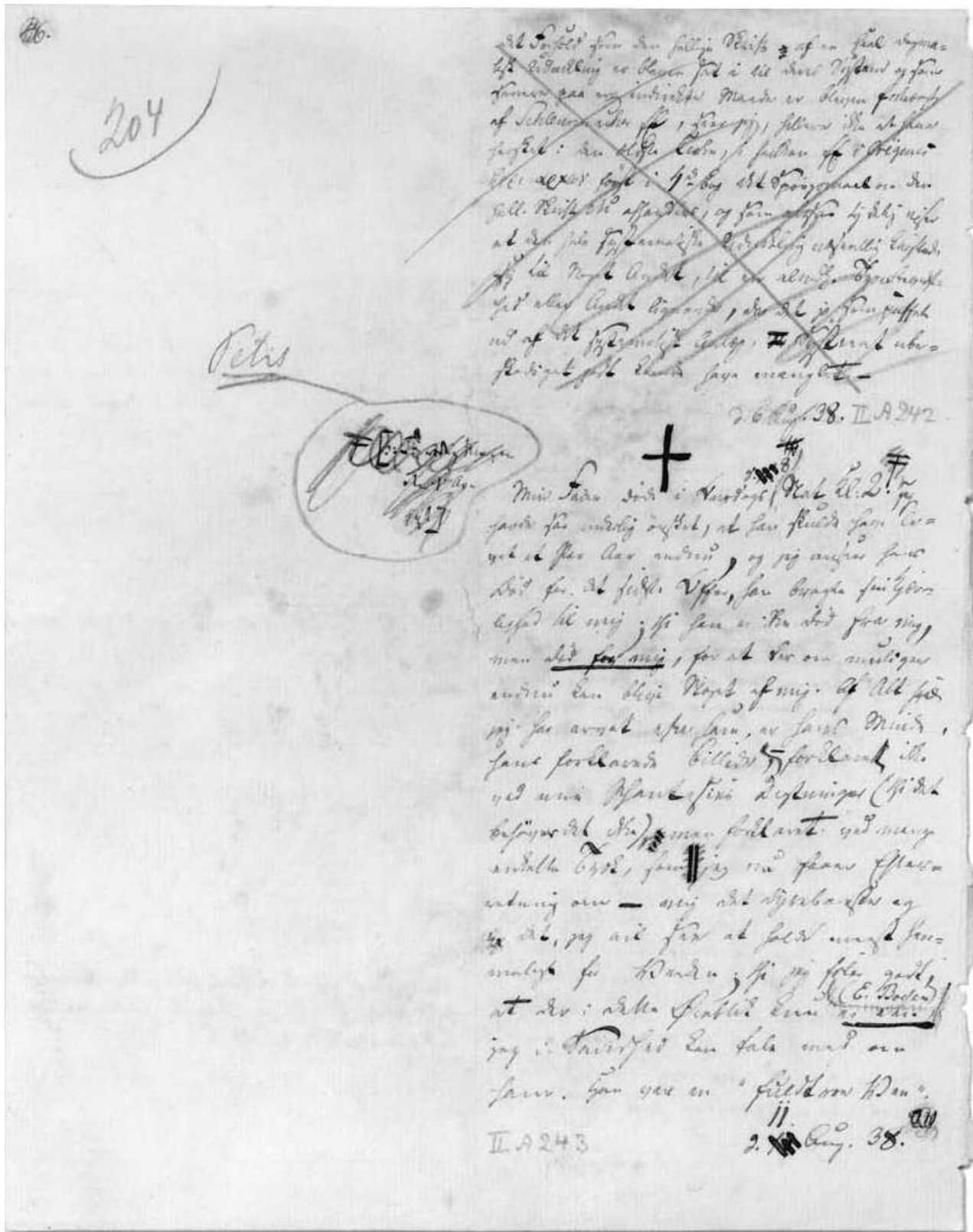
2 (Pap. II B 1-21) (B-fort. 440; KA, A pk. 2 læg 3 + B pk. 2; Pap. II A 71-339 + II B 1-21)

2. Datering og kronologi

Journalen DD er som anført beskrevet både forfra og bagfra.

Hovedparten af de forfra skrevne optegnelser er dateret og dækker perioden 29. maj 1837 til 28. jan. 1839. Fra 28. april 1838 bemærkes et markant fald i antallet af optegnelser, hvorefter antallet igen stiger i juli måned. Fra april findes således 28 optegnelser, fra maj og juni kun en enkelt, hvorefter antallet igen stiger til 17 i juli. En mulig forklaring kan være, at SK i maj, juni og begyndelsen af juli har været travlt optaget af arbejdet med debutbogen *Af en endnu Levendes Papirer*, som udkom 7. sept. 1838.*

En enkelt optegnelse, DD:126, har SK først dateret 18. aug. 1838 for senere at ændre datoen til 11. aug. (se illustration 11)

11. SKs optegnelse skrevet i forbindelse med faderens død, DD:126, ms. s. 46

). Fejldateringen er bemærkelsesværdig, fordi optegnelsen omhandler SKs reaktion på faderens død. Det er dog ikke kun optegnelsens datering, SK ændrer; han ændrer også faderens dødsdato fra den 15. til den 8. aug. Det samme gør sig gældende ved den efterfølgende, korte optegnelse, DD:127; også her daterer SK først optegnelsen 18. aug. for senere at ændre datoen til den 11. aug.

En optegnelse, DD:26, dateret 13. juli 1837, står mellem optegnelser dateret 11. juli. Der er dog ikke tale om noget spring i kronologien. Optegnelsen, der nu mangler i ms., har oprindeligt stået i marginen på s. 13 ud for DD:25, hvilket også bekræftes af B-fort. Men i EP, hvor ordlyden findes indirekte overleveret, er optegnelsen trykt uden angivelse af, at der er tale om en marginaloptegnelse.

Efter at SK forfra i journalen havde skrevet den sidste optegnelse, dateret 28. jan. 1839, vendte han i flere omgange tilbage til journalen og tilføjede marginalier til fire forskellige optegnelser.*

SK afsluttede året 1838 midt på side 64 i ms., hvorefter han øverst på næste side begyndte at skrive optegnelser under overskriften 1839. De to første marginaloptegnelser fra dette år, DD:188.a og DD:188.b, dateret 1. jan. 1839, er skrevet to dage før den hovedoptegnelse, til hvilken de knytter sig. Det skyldes antagelig, at SK har afskrevet de to marginaloptegnelser fra et andet ms., hvorved der er fremkommet brud i kronologien.

I de optegnelser, der udgør journalen DD skrevet bagfra, har SK som nævnt udkastet en løs skitse til et drama med titlen »Striden mellem den gamle og den nye Sæbekjelder«. Udkastet er ikke dateret.

I EP gengiver Barfod dramaets to titelblade samt personlisten og henlægger uden yderligere argumentation udarbejdelsen af manuskriptet til året 1838 med tilføjelsen: »mere bestemt Datum mangler«. Udgiverne af *Pap. tidsfæster* ligeledes manuskriptet til 1838, men gør det i parentes for at understrege dateringsens usikkerhed.* Spørgsmålet vedr. affattelsestidspunktet har siden været debatteret, uden at det dog har medført nogen sikker datering af manuskriptet.*

Titlen til dramaudkastet dukker første gang op på et løst blad, dateret 10. aug. 1836:

Striden mell. Orthodoxe og Rationalister lod sig opfatte som Striden mell. den gl. og nye Sæbekjelder, der ogsaa har det tilfælleds med de religieuse Stridigheder at den udvikler en Mængde Terminologier, som da endte med: 1) den gl. Sæbekjelder, hvor de nye Sæbekjelder-Folk boe (Rationalisterne, der havde kjøbt de gl. Sæbekjelder-Folk ud af Huset 3: bemægtiget sig Kirken) 2) d. ny Sæbekjelder, hvor de gl. Sæbekjelder-Folk boe (Orthodoxe, der gjøre Fremskridt (Grundtvig) forlade Luther etc.)*

I en optegnelse fra journalen BB, BB:32, omtales H.L. Martensens anmeldelse af J.L. Heibergs *Indlednings-Foredrag til det i November 1834 begyndte logiske Cursus paa den kongelige militaire Høiskole*. Denne optegnelse er skrevet mellem 27. jan. og 4. feb. 1837, så SK har formentlig læst anmeldelsen umiddelbart efter, at den udkom engang i jan. 1837.* Det er med afsæt i Martensens anmeldelse, at SK skriver »Striden mellem den gamle og den nye Sæbekjelder« (se afsnit 3).* SK synes altså at have skrevet dette dramaudkast i perioden umiddelbart efter 27. jan. og ikke senere end 29. maj 1837, hvor han vender journalen og påbegynder en række optegnelser, hvoraf den første bærer netop denne dato.

Det kan hermed konkluderes, at SK påbegyndte journalen DD i slutningen af jan. 1837 med udkastet til »Striden mellem den gamle og den nye Sæbekjelder«, og at han vendte journalen, da han var færdig med dette udkast i slutningen af maj måned samme år. Det, der oprindeligt var 'bagfra', blev nu 'forfra', og her skrev han den første optegnelse 29. maj 1837 og den sidste 28. jan. 1839. Journalen dækker således perioden jan. 1837 til jan. 1839. At SK ifølge sin praksis vendte tilbage og tilføjede et par marginaloptegnelser senere i 1839, ændrer ikke journalens hoveddatering.

Der er lighedspunkter i indhold og delvis sammenfald i kronologi mellem journalen DD og journalen FF, som indeholder optegnelser dateret 13. sept. 1836 til 18. aug. 1838.* Indholdsmæssigt drejer det sig om en række kortere optegnelser, der ordret eller i lettere varieret form indgår i begge journaler. Endvidere skrev SK i journalen AA i perioden 17. juni 1835 til 16. maj 1837 og i journalen BB i perioden 24. marts 1836 til 19. marts 1837. SK har således benyttet journalen DD sideløbende med journalerne AA, BB og FF.*

3. Indhold

Journalen DD falder som vist i to adskilte dele. Den længste del, som udgør den egentlige journal, begynder forfra og består af 207 optegnelser med diverse marginalier og fodnoter. Den korteste del, som blev skrevet først i journalen, begynder bagfra og består af et udkast til »Striden mellem den gamle og den nye Sæbekjelder«.

Dette udkast, der er en løs skitse til en studenterkomedie i tre akter, fremstår som en satire over H.L. Martensens agitation for den hegelske filosofi, efter at han i efteråret 1836 var vendt tilbage fra sin store dannelsesrejse, og synes at være fremkaldt af hans omfattende programanmeldelse af J.L. Heibergs *Indlednings-Foredrag til det i November 1834 begyndte logiske Cursus paa den kongelige militaire Høiskole*. Satiren er ikke i første omgang rettet mod Martensens person og filosofiske position, men mod den affekterede brug af hegelianske udtryk og vendinger, der efterhånden bredte sig blandt de studerende. I sidste del af komedien rettes satiren dog mere og mere mod Martensens anmeldelse og hans umiddelbare

begejstring for den hegelske filosofi; her imiteres hans påstand om at lade den nyere filosofi begynde med Descartes' metodiske tvivl; her optræder de filosoffer, som han har omtalt; og her indarbejdes vendinger og udtryk, som Martensen har betjent sig af.

Mens denne bageste del danner en helhed, tager det sig anderledes ud med den forreste hoveddel. Her er indholdet af de 207 optegnelser så forskelligt, at der vanskeligt kan gives en samlet og udtømmende karakteristik af dem; dog kredser en række af dem om samme emnefelt, ligesom andre afspejler konkrete begivenheder.

Journalen åbnes med tre optegnelser, der forholder sig til artikler i *Zeitschrift für spekulative Theologie*, udg. af Bruno Bauer, bd. 1-3, Berlin 1836-38, ktl. 354-357. Det drejer sig om Karl Rosenkranz' artikel »Eine Parallele zur Religionsphilosophie« og Carl Daubs tredelte artikel »Die Form der christlichen Dogmen- und Kirchen-Historie«. SK er især optaget af forholdet mellem polyteisme og monoteisme, som han vender tilbage til i DD:7, hvor han atter refererer til Rosenkranz, men også inddrager J.E. Erdmanns artikel »Ueber den Begriff des Sündenfalls und des Bösen« fra samme tidsskrift. Det bliver nu synspunktet fra Erdmann, der diskuteres i de næste to optegnelser (DD:8-9); herefter følger et længere excerpt af Rosenkranz' artikel (DD:10).

Et andet emnefelt, der går igennem flere optegnelser, er eventyr, folkesagn og folketro. Én af dem knytter sig til O.L.B. Wolffs oversættelse fra engelsk af *Mythologie der Feen und Elfen* i to bd. (DD:23), en anden til brødrene Grimms udgave af *Kinder- und Haus-Märchen* (DD:18.f) og andre igen til deres oversættelse af *Irische Elfenmärchen* (DD:35.a, 61-61.a, 64, 69-70). Hertil hører også DD:40, hvor der refereres til F.L.F. v. Dobenecks *Des deutschen Mittelalters Volksglaube und Heroensagen*, udg. af Jean Paul i to bind.

Kirke- og dogmehistoriske emner og begivenheder behandles i omkring 20 optegnelser. Den første, DD:121, er fra den 11. juli 1838, og den sidste, DD:180, er fra den 18. dec. 1838; alle knytter de sig måske til SKs deltagelse i C.T. Engelstofts privatissime eksaminatorier over kirkehistorien i sommersemestret 1838 og hans private forelæsninger over den første del af kirkens historie i vintersemestret 1838-39.* Optegnelserne afspejler, at SK i den periode har læst *Dr. Wilhelm Münschers Lærebog i den christelige Kirkehistorie til Brug ved Forelæsninger*, overs. af F. Münster, på ny udg. og omarbejdet af J. Møller, Kbh. 1831, ktl. 168; K. Hase *Kirkehistorie. Lærebog nærmest for akademiske Forelæsninger*, overs. af C. Winther og T. Schorn, Kbh. 1837, ktl. 160-166; og H.E.F. Guericke *Handbuch der Kirchengeschichte*, 3. udg., bd. 1-2, Halle 1838 [1833], ktl. 158-159.

Der er endnu to emnefelt, der bør bemærkes, og som gør sig gældende i første halvdel af journalen. Det ene er de omkring 10 henvisninger til og omtaler af J.G. Hamann. Det andet er ironi og humor, ikke mindst det humoristiske i kristendommen, som SK søger at indkredse i en række optegnelser; her kan fx peges på DD:3, 6 og 18, hvor også Hamann inddrages, og DD:36-37, 39, 41-41.a og 68.

Man kan ligeledes se, hvorledes SK begynder at nedfælde forskellige ideer til litterære projekter i journalen. I DD:87, dateret 7. dec. 1837, kommer det til udtryk således:

Jeg vilde skrive en Novelle, hvori der skulde optræde en Mand, der hver Dag gik forbi Gibseren paa Østergade, tog Hatten af og stod et Øieblik stille med de Ord, som han regelmæssigt sagde hver Dag: O Du vidunderlige græske Natur, hvorfor blev det mig nægtet at leve under Din Himmel, i dine Velmagtsdage.

Tre dage senere noterer han følgende idé i DD:90:

Jeg vilde skrive en Novelle, hvori Hovedpersonen skulde være et Msk, der havde faaet et Par Brillor, hvoraf det ene Glas formindskede ligesaa stærkt som Oxy-Gas-Mikroskop, det andet forstørrede efter samme Maalestok, han opfattede Alt meget relativt.*

Sideløbende med de teologiske, filosofiske og litterære optegnelser finder man i journalen refleksioner af mere privat karakter. Af konkrete og personlige begivenheder, der giver anledning til optegnelser, skal især nævnes tre. For det første Poul Martin Møllers død (DD:101), for det andet SKs religiøse opvågnen (DD:113) og for det tredje SKs fars død (DD:126).

Den 13. marts 1838 døde forfatteren og filosofen Poul Martin Møller, der var en af SKs lærere ved Københavns Universitet. Den 2. april 1838 noterer SK i DD:101:

Jeg var henne at høre Nielsen fremsige: Glæde over Danmark«; men jeg blev saa besynderlig grebet af de Ord:

erindrer I den vidt forreiste Mand

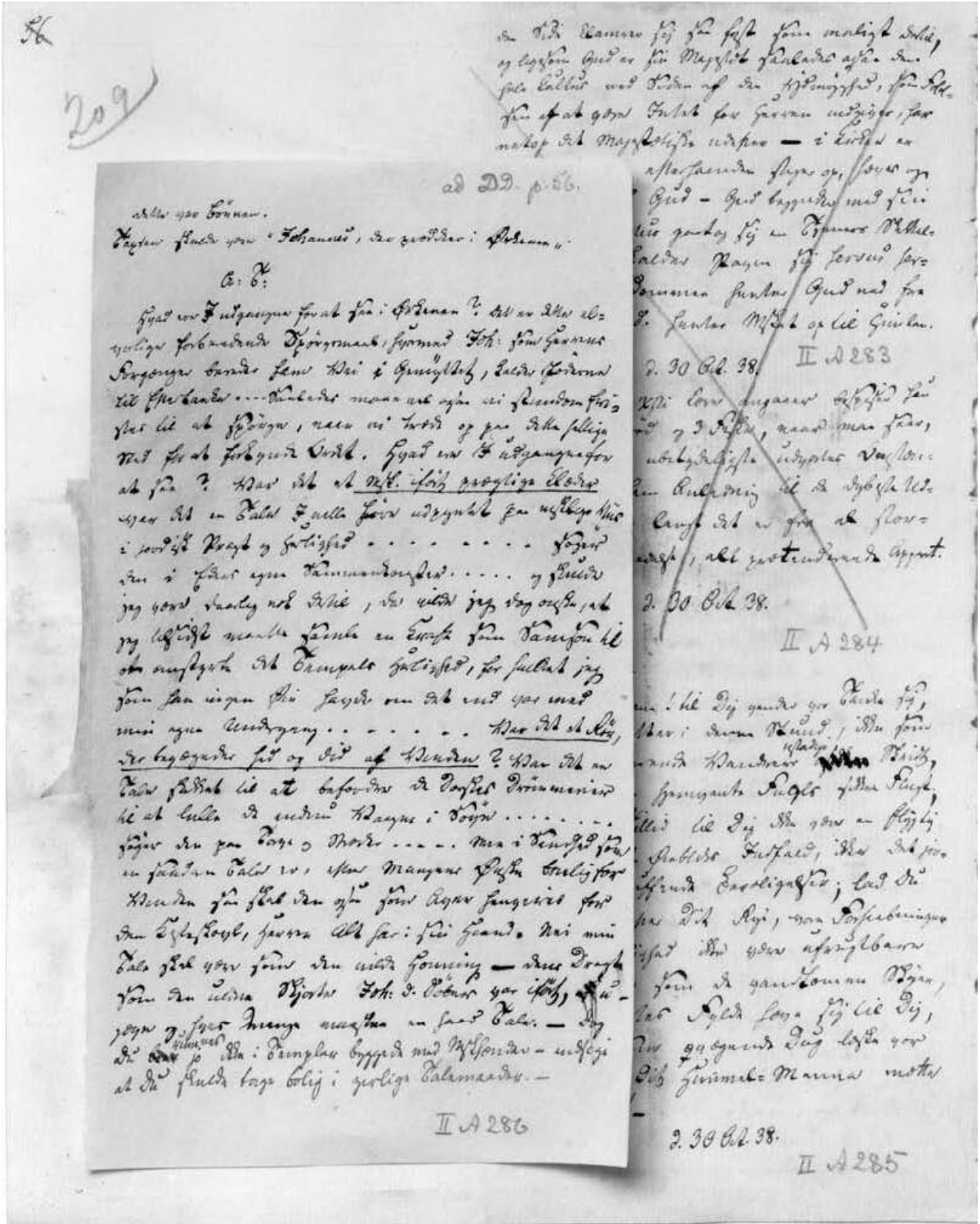
ja nu er han vidt forreist - men jeg idetmindste skal nok mindes ham.

Det gjorde SK seks år senere i dedikationen til Poul Martin Møller i *Begrebet Angest*. *

Blandt rækken af personlige optegnelser i journalen vidner flere om en stigende religiøs indlevelse hos SK i foråret og sommeren 1838. Det bemærkede broderen P.C. Kierkegaard også, og i maj 1838 noterede han i sin dagbog, at SK begyndte at »komme, ikke blot til enkelte Chrne, fEx Lindberg, men Chrdommen nærmere.«* En del af optegnelserne fra denne vigtige periode i SKs liv er desværre gået tabt.* En væsentlig optegnelse i denne sammenhæng, DD:113, er dog indirekte overleveret i *EP*. Den er dateret 19. maj 1838 og lyder i sin helhed:

Der gives en *ubeskrivelig Glæde*, der ligesaa uforklarlig gennemgløder os, som Apostelens Udbrud træder umotiveret frem: »Glæder Eder, og atter siger jeg: glæder Eder«. – Ikke en Glæde over Dette eller Hiint, men Sjælens fyldige Udraab »med Tung og Mund og af Hjertens Grund«: »jeg glæder mig ved min Glæde, af, i, med, hos, paa, ved og med min Glæde« – et himmelsk Omgvæd, der ligesom pludselig afskjærer vor øvrige Sang; en Glæde, der ligesom et Vindpust kjøler og forfrisker, et Stød af den Passat, der blæser fra Mamrelund til de evige Boliger.

Generelt indeholder journalen DD mange religiøse overvejelser og refleksioner, ligesom en del optegnelser henimod slutningen af journalen, fra okt. 1838 til jan. 1839, udformes som egentlige bønner.* En tilføjelse til en bøn, DD:164.a, er skrevet på et oktavblad og indklæbet i marginen på s. 56 i ms. (se illustration 12

12. Tilføjjelsen, DD:164.a, skrevet på en lap og indklæbet i marginen på s. 56 i ms.

).

I sommeren 1838, natten mellem den 8. og 9. aug., døde SKs far, Michael Pedersen Kierkegaard; herom skriver SK den 11. aug. 1838 i DD:126 (jf. illustration 11):

†

Min Fader døde i Onsdags d. 8 Nat Kl: 2. Jeg havde saa inderlig ønsket, at han skulde have levet et Par Aar endnu, og jeg anseer hans Død for det sidste Offer, han bragte sin Kjærlighed til mig; thi han er ikke død fra mig, men død for mig, for at der om muligen endnu kan blive Noget af mig. Af Alt hvad jeg

har arvet efter ham er hans Minde hans forklarede Billede, forklaret ikke ved min Phantasies Digtninger (thi det behøver det ikke), men forklaret ved mange enkelte Træk, som jeg nu faaer Efterretning om – mig det dyrebareste og det jeg vil see at holde meest hemmeligt for Verden; thi jeg føler godt, at der i dette Øieblik kun er een., (E. Boesen) jeg i Sandhed kan tale med om ham. Han var en »fuldtroe Ven«.

Tre optegnelser i journalen DD har SK anvendt som forlæg for dele af sine trykte skrifter. Det gælder DD:113, hvorfra en enkelt passage benyttes i forordet til *Af en endnu Levendes Papirer*,^{*} og det gælder optegnelserne DD:90 og DD:154, som i omarbejdet form indgår i »Diapsalmata« i første del af *Enten – Eller*.

^{*}